

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความเจริญทางด้านวัฒนธรรม สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย และสิ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะเทคโนโลยีต่างๆที่เข้ามามีส่วนในการดำรงชีวิตประจำวันและการทำงาน ทั้งนี้ความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี ทำให้การดำรงชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่เกิดการปรับเปลี่ยน ในด้านค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อปรับตนเองให้ดำเนินชีวิตอยู่รอดในสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง เกิดความไม่แน่ใจว่าเราควรยึดถือถือถือสิ่งใดหรือแนวทางใดในการดำเนินชีวิต ดังนั้น หากเราไม่ปลูกฝังค่านิยมที่ดี ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของค่านิยมที่ดีตั้งแต่บุคคลยังเป็นเด็ก จะทำให้การปลูกฝังค่านิยมที่ดีเป็นไปได้ยาก เพราะเมื่อบุคคลโตขึ้นการที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อ หรือการปลูกฝังแนวทางที่ดีในการดำรงชีวิต จะยากมากขึ้น สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมย่อมเกิดจากปัจจัยหลายประการซึ่งได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

โสภณ ขปิลมันน์ (2543: 110-111) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในปัจจุบันว่า มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่

1. การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบคมนาคมและการสื่อสาร
2. การล่มสลายของระบบคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนไทย
3. การพัฒนาทางการศึกษาที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว
4. การล่มสลายของสถาบันครอบครัว การขาดความเข้าใจ ขาดความใกล้ชิด ความรัก ความอบอุ่น และขาดสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความอบอุ่นในครอบครัว
5. อิทธิพลจากสื่อสารมวลชน ในสังคมยุคสารสนเทศ
6. อิทธิพลของวัฒนธรรม ค่านิยมของโลกตะวันตก ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย
7. อิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมของวัยรุ่น ซึ่งมีอิทธิพลไปถึงผู้ใหญ่ในปัจจุบัน

สุชา จันทร์โอม (2541: 113-114) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และจิตใจ จะมีความคิดอ่านต้องการเลียนแบบ จาก พ่อ แม่ บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541: 90) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเพื่อนในวัยรุ่น วัยรุ่นเป็น วัยที่สนใจความคิดของเพื่อนเป็นหลัก คิดว่า เพื่อนในวัยเดียวกันมีความคิดเห็นที่ตรงกัน เพราะฉะนั้น เมื่อมีปัญหาอะไรก็จะปรึกษาเพื่อน เปิดเผยความลับกับเพื่อน จะคบกับเพื่อนที่มี ค่านิยมที่เหมือนกัน และเห็นว่าเพื่อนเข้าใจตนเองมากกว่าผู้ใหญ่ จากความสำคัญของเพื่อนใน วัยรุ่นนั้น สะท้อนให้เห็นว่าเพื่อนทำให้เราสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ความคิดของสุพัตรา สุภาพ (2535: 21) ที่กล่าวว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก และมักจะเห็น ว่า เพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นจะขาดไม่ได้ ในการทำอะไรทุกอย่างต้องอาศัยเพื่อน มีอะไรมักจะเล่าให้ เพื่อนฟัง หรือขอความเห็น ขอคำปรึกษา และปรับทุกข์ร้อนของตน มากกว่าจะคิดพึ่งพ่อแม่ เพราะคิดว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจจิตใจของตน

กฤษี คำชาย (2542: 79-81) กล่าวถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของวัยรุ่นสรุปได้ว่า วัยรุ่นต้องการให้ผู้อื่นยอมรับจึงพยายามปฏิบัติตนให้ดูแปลกใหม่ตามเพื่อน และวัยรุ่นต้องการ เลียนแบบคนที่ตนเห็นว่าน่าสมัยจึงทำตาม

จะเห็นได้ว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมนี้ สาเหตุหนึ่งมาจากการแพร่หลาย ของสื่อ และการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามา ได้แก่ ค่านิยมของชาติตะวันตก ไม่ว่าจะเป็น ค่านิยมในเรื่องการแต่งกาย การรับประทานอาหาร และรวมถึงค่านิยมในเรื่องการทำธุรกิจ ซึ่ง สังเกตได้จากการวางกรอบการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ที่เน้นเรื่องอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้เท่าทันนานาชาติ โดยเฉพาะการทำธุรกิจที่มุ่งหวัง และมุ่งเน้นให้ได้ผลกำไรที่มาก และพยายามผลักดันธุรกิจของตนเองให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยขาดความมั่นคง การไม่รู้จักพอ และความไม่รอบคอบในการทำงาน จึงทำให้เกิดความ ล้มเหลวในการทำธุรกิจเช่นเดียวกับค่านิยมของต่างชาติที่รับเข้ามาอย่างไม่มี การกลั่นกรอง บางค่านิยมอาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียของจริยธรรมและวัฒนธรรม

จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วเพื่อให้เท่าทันและเท่าเทียมกับนานาชาตินั้น ทำให้เกิดเหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจ และเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นชัดถึงวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเลวร้ายมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ นั่น คือ วิกฤตทางเศรษฐกิจในปลายปี พ.ศ. 2539 ต่อเนื่องและร้ายแรงในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งในขณะนั้นทุกฝ่ายได้ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนี้ และแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม คือ การดำเนินชีวิตตาม แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวนี้ นับเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 โดยทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในครั้งนั้น ทำให้หน่วยงานราชการ เอกชน และประชาชนทั่วไปตื่นตัวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นได้แฝงไว้ด้วยค่านิยมที่สังคมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับประชาชนชาวไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาและบริหารประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ เน้นให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการยึดหลักคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: ง-จ)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ยึดเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศและบริหารประเทศ ซึ่งแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นนั้น เกิดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเพื่อนำไปเผยแพร่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศได้ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) ได้นำเสนอปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความ

ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: ก)

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ได้เน้นในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในหลายด้าน เช่น การมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และการให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งหลักในการดำรงชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ ซึ่งแนวทางในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นแนวทางที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวของคนไทยทุกคน เพื่อให้มีหลักในการดำเนินชีวิตที่ดี ที่พอเพียง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม

จากคุณธรรมที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์จะนำกิจกรรมที่ใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ (Bloom และ Raths) มาใช้ในการปลูกฝังค่านิยม เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติตนให้เกิดขึ้นในตัวเด็กทั้งด้านการเรียน ด้านการทำงาน ด้านการปฏิบัติตนในการพึ่งพาตนเอง และการดำรงตนเป็นคนดีในสังคม ดังนั้น ค่านิยมที่ดีจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของบุคคลให้เกิดพฤติกรรมที่ดี และได้มีผู้ให้ความสำคัญของค่านิยมไว้ ดังนี้

สุนทรী โคมิน และสนิท สัมครการ (2522 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล, 2533) ได้กล่าวว่า ค่านิยม (value) มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ในฐานะที่เป็นตัวตัดสินใจ ตัวนำ หรือตัวผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ค่านิยมจึงเป็นพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในพฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2528) ที่กล่าวว่า ค่านิยมเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมในด้านสังคมส่วนใหญ่ของมนุษย์ ซึ่งการที่เราให้ค่านิยมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภาวการณ์ใดภาวการณ์หนึ่ง นั้นหมายถึงสิ่งนั้นหรือภาวการณ์นั้น มีคุณค่าต่อตัวเรา การให้ค่านิยมนี้เกิดจากประสบการณ์และการประเมินค่าของบุคคลนั้น ๆ และขณะเดียวกันก็เป็นผลมาจากสังคมด้วยส่วนหนึ่ง

จรรยา สุวรรณทัต (2535:169) ได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมว่า ค่านิยมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแบบฉบับบุคลิกภาพ หรือลักษณะของการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะจะมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งสุดท้ายจะสะท้อนออกมาให้เราเห็นได้ในเรื่องคุณภาพของสังคมที่บุคคลนั้น ๆ เป็นสมาชิกอยู่

ดังนั้น การปลูกฝังค่านิยมที่ดีที่เหมาะสมให้กับคนในสังคมนั้น ย่อมเป็นเครื่องมือและแรงผลักดันที่ดีที่จะทำให้สังคมส่วนใหญ่มีความสุข คนในสังคมมีพฤติกรรมที่ดี การปลูกฝังค่านิยมที่ดีและเหมาะสมนั้น เกิดจากการอบรมสั่งสอนของผู้ที่โตกว่า มีความรู้และประสบการณ์มากกว่า หรือเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับและความคิดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ในแนวทางการพัฒนาค่านิยมและการพัฒนาการศึกษา และสามารถสรุปได้ว่า การปลูกฝังค่านิยมให้แก่คนนั้น คือการฝึกฝนและหมั่นปลูกฝังให้เป็นผู้รู้จักเหตุผล และผลความผิดชอบชั่วดีโดยตัวของเขาเอง (สำนักพระราชเลขานุการ 2517: 488 อ้างถึงใน เชาวลิต สุลโฆมานดี, 2543)

ทิสนา แชมมณี (2546) ได้กล่าวว่า การปลูกฝังค่านิยมใดให้ได้ผลจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น และเรียนรู้วิธีการที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ อย่างเหมาะสม เมื่อเห็นคุณค่าและวิธีการแล้วก็สนับสนุนให้ลงมือทำจริง ปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหลักการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม (Bloom,1956 อ้างถึงใน ทิสนา แชมมณี, 2545) บลูม ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psycho – Motor Domain) และด้านเจตคติหรือความรู้สึก จิตใจ (Affective Domain) สำหรับด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น บลูม ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ประกอบด้วย

1. ขั้นการรับรู้ (receiving or attending) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในตัวผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น
2. ขั้นการตอบสนอง (responding) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมแล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งผู้สอนควรจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้พูดแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์และพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้น เป็นต้น
3. ขั้นการเห็นคุณค่า (valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น ซึ่งผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือนุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น

4. **ชั้นการจัดระบบ (organization)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน และเมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่น ๆ ของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ ของตน

5. **ชั้นการสร้างลักษณะนิสัย (characterization)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นนิสัย ทั้งนี้ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ โดยติดตามผลการปฏิบัติ และให้ข้อมูลป้อนกลับ และการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย

จากแนวคิดและทฤษฎีการปลูกฝังค่านิยมของบลูมในการพัฒนาด้านจิตพิสัย ทั้ง 5 ขั้นนั้น จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการปลูกฝังค่านิยมของบลูม มีความสอดคล้องกับการปลูกฝังค่านิยมตามกระบวนการกระจำค่านิยม ซึ่งพัฒนาโดยแรทส์ (Raths, 1966 อ้างถึงใน ศักดิ์ ระเบียบ ,2543) โดยอธิบายว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกยึดถือ เป็นหลักหรือแนวทางในการดำรงชีวิต บุคคลที่ไม่มีค่านิยมในการดำรงชีวิตมักจะเป็นผู้ที่มีลักษณะโลเล ไม่แน่ใจ ตัดสินใจช้า หรือตัดสินใจไม่ได้ แรทส์ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมแท้ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกระบวนการในการช่วยให้บุคคลเกิดความกระจำชัดในค่านิยมของตนเอง ซึ่งบุคคลอาจนำไปใช้ในการทำค่านิยมของตนให้กระจำหรือช่วยให้บุคคลอื่นเกิดความกระจำในค่านิยมของเขา

กระบวนการกระจำค่านิยม มีหลักการที่สำคัญคือ การช่วยให้บุคคลเกิดความชัดเจนในค่านิยมที่ตนยึดถือ หรือความเชื่อที่ดี ถูกต้องหรือควรจดจำ เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลยอมรับความรู้ และความคิดด้วยตนเองภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด ผลที่ได้จากกระบวนการนี้จะเอื้ออำนวยให้ความคิด และการกระทำของคนเราเข้าด้วยกันได้ ซึ่งแรทส์ (Raths, 1966) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ค่านิยมแท้ควรมีคุณลักษณะหรือเกณฑ์ครบ 7 ข้อ โดยให้ครูได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งนี้เพราะการแสดงออกทางค่านิยมจะแสดงออกในรูปของความเชื่อทัศนคติ พฤติกรรมและความรู้สึกซึ่งอาจจะใช่หรือไม่ใช่ค่านิยมก็ได้ คุณลักษณะหรือเกณฑ์ของค่านิยมที่สมบูรณ์ 7 ข้อ มีดังนี้

1. การเลือกการกระทำอย่างอิสระ ไม่มีการบังคับ
2. การเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง
3. การเลือกที่เกิดจากการพิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทาง

4. การรู้สึกภูมิใจและมีความยินดีที่ได้เลือกกระทำสิ่งนั้น
5. การยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผย
6. การกระทำตามที่ตนตัดสินใจเลือก
7. การกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

แรทส์ได้นำคุณลักษณะหรือเกณฑ์ของค่านิยมทั้ง 7 ข้อ มาพัฒนาเป็นกระบวนการ กระจ่างค่านิยม (Valuing Process) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกค่านิยม (Choosing) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้ตรวจสอบและค้นหาคุณค่าของสิ่งที่นักเรียนทำหรือกำลังคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล แบ่งออกเป็น

- 1.1 การเลือกการกระทำอย่างอิสระ ไม่มีการบังคับ
- 1.2 การเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง
- 1.3 การเลือกที่เกิดจากการพิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทาง

2. การเห็นคุณค่าในค่านิยม (Prizing) เป็นขั้นตอนที่ค้นหาคุณค่าของสิ่งที่นักเรียนได้เลือก เป็นความสามารถทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกรู้สึกของบุคคล แบ่งออกเป็น

- 2.1 การรู้สึกภูมิใจและมีความยินดีที่ได้เลือกกระทำสิ่งนั้น
- 2.2 การยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผย

3. การปฏิบัติตนตามค่านิยม (Acting) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติต่อสิ่งที่เลือกและเห็นคุณค่า จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภายนอกของบุคคล แบ่งออกเป็น

- 3.1 การกระทำตามที่ตัดสินใจเลือกและเห็นคุณค่า
- 3.2 การกระทำสิ่งนั้นซ้ำ ๆ ยึดถือถือเหนียวแน่น จนกลายเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต

จากแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม และแนวคิดกระบวนการกระจ่างค่านิยมของแรทส์ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้มาซึ่งกระบวนการตามแนวคิดดังกล่าว โดยศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดของบลูมและแรทส์ และสร้างขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน เพื่อใช้ในการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นทำความรู้จักค่านิยม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนสำรวจค่านิยมที่มีอยู่ในตนเองและให้ได้รับรู้ถึงความหมายของค่านิยมที่มีอยู่ในตนเองและค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง
2. ขั้นเลือกค่านิยม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ตรวจสอบ และค้นหาสิ่งที่นักเรียนทำหรือกำลังคิด ซึ่งเป็นการเลือกกระทำอย่างอิสระ ไม่มีการบังคับ เลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง และเป็นการเลือกที่เกิดจากการพิจารณาผลของการเลือกปฏิบัติตนตามค่านิยมแต่ละทางเลือกด้วยตนเอง

3. ขั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญ หมายถึง การจัดให้นักเรียนรับรู้ถึงผลดีในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และรับรู้ถึงผลเสียหากไม่ปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง เพื่อกระตุ้นจิตใจให้นักเรียนเริ่มยินยอมที่จะปฏิบัติตนให้มีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง

4. ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนรับรู้ถึงพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงออกถึงการมีและการไม่มีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และให้นักเรียนช่วยกันคิด แนวทางการปฏิบัติตนตามค่านิยม โดยให้พิจารณาถึงผลดีและผลเสียของแนวทางการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่นักเรียนช่วยกันคิดขึ้นมา

5. ขั้นปฏิบัติตนตามแนวทางที่ก่อให้เกิดค่านิยม หมายถึง การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม และให้นักเรียนปฏิบัติตามแนวปฏิบัติดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดเป็นลักษณะนิสัย

6. ขั้นปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย หมายถึง การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตนตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ทั้งนี้ผู้สอนต้องสังเกตนักเรียนในขณะที่นักเรียนพบสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง

การปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่บุคคล หากสามารถเริ่มต้นตั้งแต่บุคคลยังเล็กแล้ว ก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ดีกว่าเริ่มการปลูกฝังในวัยที่บุคคลโตขึ้นจนเป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กยังเป็นไม้อ่อนที่ดัดง่าย ดังนั้นหากครูที่สอนในระดับการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษา ต่างช่วยกันปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็ย่อมจะเห็นผลจริงจิ่งในเวลาไม่นานนัก (ทิตนา แคมมณี, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล (2533) ได้กล่าวว่า เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ย่อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนโดยเด็กจะเกิดความสับสน ความขัดแย้งต่อความรู้สึก นึกคิดภายในตนเองกับบุคคลอื่น เกิดความไม่แน่ใจว่าจะยึดถือสิ่งใดเป็นหลักในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ถ้าเรายังปล่อยให้เด็กสะสมค่านิยมกันเองโดยไม่มีวิธีการ ไม่มีขั้นตอน ถ้าเด็กสะสมค่านิยมที่ผิด ๆ ก็จะทำให้เกิดผลเสียแก่สังคม ถ้าพวกเขาโตเป็นผู้ใหญ่เราอาจจะเปลี่ยนแปลงค่านิยมของพวกเขาได้เมื่อพวกเขาพร้อมที่จะปรับตัว แต่ถ้าพวกเขาปรับตัวไม่ได้หรือไม่พร้อมที่จะปรับตัวหรือไม่ยอมรับ ค่านิยมก็จะเปลี่ยนได้ยาก ฉะนั้นเพื่อความแน่ใจ เราควรปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่พวกเขาตั้งแต่ยังเด็ก จากแนวคิดการปลูกฝังค่านิยมข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมปลูกฝังค่านิยมแนวคิดของบลูมและแรทส์ เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นนี้ มีอายุระหว่าง 10 – 12 ปี สามารถแยกแยะความดีและความไม่ดีได้ ทั้งยังสามารถเห็นคุณค่าของ

การกระทำความดี และชื่นชมการกระทำความดีของตนเองและบุคคลอื่นในสังคมได้ พร้อมทั้งสามารถระบุแนวปฏิบัติของตนเองในทางที่ดีและเหมาะสม สามารถปฏิบัติตามแนวทางการเกิดค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังได้ และสามารถปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามค่านิยมที่ปลูกฝังเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงมีความเหมาะสมและมีวุฒิภาวะพร้อมที่จะเรียนรู้และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

สมมติฐานของการวิจัย

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมในด้านต่าง ๆ และการนำแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัย และกระบวนการกระจำงค่านิยมมาใช้ในการพัฒนาและปลูกฝังค่านิยมนั้น ได้มีผู้ศึกษาอย่างกว้างขวาง เช่น กรมวิชาการ (2532) ได้สร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานกับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยนำพื้นฐานแนวคิดจากทฤษฎีกระจำงค่านิยมมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสอน ผลที่พบคือ ทฤษฎีกระจำงค่านิยมที่ใช้สามารถพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีเพิ่มขึ้นจากเดิมหลายประการ เช่น การตรงต่อเวลา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบ เป็นต้น

นาคน้อย บุตรประเสริฐ (2538) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้จักตนเองด้านจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยกระบวนการทำค่านิยมให้กระจำงกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน
- 2) การรู้จักตนเองด้านจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการกระจายเป็นสัดส่วนแตกต่างกัน
- 3) การรู้จักตนเองด้านจริยธรรมของกลุ่มทดลองและหลังการทดลองมีการกระจายเป็นสัดส่วนแตกต่างกัน

นพดล ภวนะวิเชียร (2540) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสร้างเสริมด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของไอเซ็นและแรทส์ ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างเสริมค่านิยมที่พัฒนาขึ้น

สามารถนำไปใช้สร้างเสริมค่านิยมเป้าหมายให้แก่นักเรียนได้ โดยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น มีการพัฒนาการในค่านิยมด้านความรับผิดชอบมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมดังกล่าว ทั้งในด้านความรู้ ความรู้สึกที่ดี และความพฤติกรรมที่แสดงถึงค่านิยมนั้น

เขาวลิต สุไลมานตี (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์มีความเห็นตรงกันว่า ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ มีความสำคัญทำให้รู้จักประหยัด มีความอดทน มีความรับผิดชอบ ฟังตนเองได้ มีใจอ่อนโยนและมีระเบียบ โดยเฉพาะมีการนำค่านิยมดังต่อไปนี้ไปปฏิบัติคือ ความอดทน การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด สะสมเงินฝาก และชื่อของผลิตในไทย

จากผลงานวิจัยข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ไว้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. นักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติและการเห็นคุณค่าและความสำคัญในการปฏิบัติตน เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. นักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กิจกรรมที่จะนำมาปลูกฝังให้เกิดค่านิยม 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ซึ่งเป็นกิจกรรมโดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ และผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมขึ้นเองเพื่อปลูกฝังค่านิยมดังกล่าว

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองรวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และ วันศุกร์ วันละ 1 คาบ คาบละ 60 นาที โดยใช้ช่วงเวลาเรียนปกติ

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และ ความรอบคอบ

4. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 ความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนตามเนื้อหาสาระค่านิยม 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ

4.2.2 เจตคติ การเห็นคุณค่าและความสำคัญในการปฏิบัติตามค่านิยม เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ

4.2.3 พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงถึงค่านิยม เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ

ข้อจำกัดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ กับนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรในกลุ่มควบคุมได้ เนื่องจากโรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ ไม่สามารถให้ช่วงเวลาเรียนปกติแก่ผู้วิจัยในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เพราะจะมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม และมีความพร้อมในการปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยค่านิยมของ**ความซื่อสัตย์สุจริต** ในด้านการปฏิบัติตนต่อครอบครัวและผู้อื่น ด้านการเรียน และด้านการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนในด้านการเรียน ด้านการทำงาน และด้านการปฏิบัติตนด้วยความอดทน ความเพียรในด้านการเรียน และด้านการทำงาน และความรอบคอบในด้านการเรียน การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิต และด้านการประกอบอาชีพด้วยความรอบคอบ

ค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ค่านิยมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พลนิกรเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังเห็นได้จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ได้อัญเชิญเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ให้เกิดความพอ โดยค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาปลูกฝังให้เกิดขึ้นนั้น ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความพอเพียงในการปฏิบัติตน และการดำรงชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และพฤติกรรมปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงออกถึง การไม่คดโกง การไม่หลอกลวง การไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนเอง การยอมรับในการกระทำของตนเอง การไม่พุดโกหก การรักษาคำพูดและคำมั่นสัญญา การประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต และการไม่แก่งแย่งและไม่เบียดบังผู้อื่นเพื่อความสำเร็จ

ความอดทน หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงออกถึง การมีความมุ่งมั่น การยอมรับความยากลำบากและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ การมีความอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ การควบคุมอารมณ์ได้ และการมีความอดทนต่อความฟุ้งเฟ้อและสิ่งเร้าในทางไม่ดี

ความเพียร หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และพฤติกรรม การปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงออกถึง ความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการเรียนและการทำงาน การทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา และการมีความบากบั่นในการทำงานด้วยตนเอง

ความรอบคอบ หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงออกถึง การคิดพิจารณาก่อนการตัดสินใจปฏิบัติ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างระมัดระวัง การวางแผนการใช้เวลา และการวางแผนการประกอบอาชีพด้วยความไม่ประมาท

การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ค่านิยมที่ผู้วิจัยต้องการ จะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม เจตคติ การเห็นคุณค่า และความสำคัญในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงถึงค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ซึ่งผู้วิจัย สร้างขั้นตอนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์เพื่อปลูกฝัง ค่านิยมดังกล่าวให้เกิดขึ้น

กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ หมายถึง ขั้นตอนการปลูกฝังค่านิยมที่ ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์มาจากทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยใช้การ พัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ของบลูม และกระบวนการกระจ่างค่านิยม (Values Clarification) ของแรทส์ โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาสร้างเป็นขั้นตอน 6 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม เพื่อปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมตามกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วย ขั้นตอน 6 ขั้น ได้แก่ ขั้นทำความรู้จักค่านิยม ขั้นเลือกค่านิยม ขั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญ ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม ขั้นปฏิบัติตนตามแนวทางที่ก่อให้เกิด ค่านิยม และขั้นปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม กระบวนการกระจ่างค่านิยมของแรทส์ และวิธีการพัฒนาและการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้น จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต

1.2 ศึกษาแนวคิด ความสำคัญ คุณค่า ที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต

1.3 นำข้อมูลพื้นฐานที่ศึกษามากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โรงเรียนดังกล่าวมีลักษณะ ดังนี้

1) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

2) เป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมและ

จริยธรรม

3) มีการจัดกิจกรรมให้ครูได้ไปอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อนำมาส่งเสริมให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี รวมทั้งผู้ปกครองให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

4) เป็นโรงเรียนที่สนับสนุนด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยโรงเรียนได้รับรางวัลครูดีเด่นด้านดนตรีไทยประจำจังหวัดปี พ.ศ.2546

5) เป็นโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับงานวิจัยด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 23 คน โดยได้มาจากความสมัครใจ ความร่วมมือ และความเห็นชอบของครูและผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร

3. การสร้างแผนการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ หลักการ ทฤษฎีการสอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการปลูกฝังค่านิยม โดยใช้การพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม (Bloom, 1956) และ กระบวนการกระจ่างค่านิยมของแรทส์ (Raths, 1966) มาสร้างเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้น โดยมีกระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 แผน แบ่งเป็น ความซื่อสัตย์สุจริต 3 แผนกิจกรรม ความอดทน 2 แผนกิจกรรม ความเพียร 2 แผนกิจกรรม และความรอบคอบ 3 แผนกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมทั้ง 10 แผนนั้น ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมที่มีขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นทำความรู้จักค่านิยม
2. ขั้นเลือกค่านิยม
3. ขั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญ
4. ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม
5. ขั้นปฏิบัติตนตามแนวทางที่ก่อให้เกิดค่านิยม
6. ขั้นปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบวัดความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนตามเนื้อหาสาระค่านิยม 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ จำนวน 20 ข้อ

4.2 แบบวัดเจตคติของนักเรียนตามค่านิยม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ จำนวน 30 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินค่ามี 5 ระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.3 แบบวัดพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงถึงค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ จำนวน 50 ข้อ

4.4 แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด 4 ข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตบางนา

5.2 นำแบบวัดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม แบบวัดเจตคติ ในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และแบบวัดพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียน ในการปลูกฝังค่านิยม

ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้าน ไปให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 23 คน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม (Pre - test)

5.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามที่คุณวิจัยสร้างขึ้นมาใช้กับตัวอย่างประชากรทั้ง 23 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองรวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ วันละ 1 คาบ คาบละ 60 นาที และทำกิจกรรมดังกล่าวในช่วงเวลาเรียนปกติ

5.4 ผู้วิจัย และครูประจำชั้น ร่วมสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้น

5.5 หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ให้นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 23 คน ทำแบบวัดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม แบบวัดเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และแบบวัดพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนในการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง (Post - test) หลังสิ้นสุดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนเขียนแบบบันทึกการเรียนรู้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องการปลูกฝัง ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

6.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องการปลูกฝัง ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

6.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องการปลูกฝัง ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

6.4 แจกแจงและหาค่าความถี่ (frequency) จากแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ในการศึกษาเล่าเรียน การทำงาน การปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน และผู้สนใจทางด้านการศึกษาในการศึกษาค้นคว้า และนำกิจกรรมการพัฒนาและการปลูกฝังค่านิยมตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมให้กับนักเรียน
3. เป็นการกระตุ้นความสนใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมของนักเรียน ให้แก่ผู้รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาในระดับสูง